

Дигни

**Фактори на уязвимост
към насилие над жени, основано на пола
в квартал „Кармен“, гр. Казанлък**

СЪДЪРЖАНИЕ

Увод	5
Контекст.....	8
1. Фактори на уязвимост към насилие над жени, основано на пола	10
1.1. Бедност	10
1.2. Липса на образование или ранно отпадане от образователната система	11
1.3. Ранни женитби и раждания, многодетни майки	13
1.4. Зависимости към наркотични вещества	15
1.5. Нагласи към и случаи на домашно насилие	22
1.6. Уязвимост към трафик с цел сексуална експлоатация.....	26
2. Ресурси в общността за превенция, идентифициране и насочване към подпомагане на случаи на насилие над жени, основано на пола	29
3. Заключение и препоръки.....	33

© Автор: Камелия Димитрова

© Издател: Фондация Дигнитата

София, 2024 г.

УВОД

През изминалата 2023 година, темата за насилието над жени, основано на пола, придоби безпрецедентен отзвук в общественото пространство. Сред масовите протести, организирани в края на месец юли в над 30 града в България, и обединили хиляди граждани, възмутени от насилието срещу 18 годишно момиче от Стара Загора, бяха предприети дългоочаквани законови промени в областта на борбата с домашното насилие.

Тези развития дадоха повод за надежда на редица граждански организации и активисти, които от години говорят за проблемите, свързани с насилието над жени, основано на пола. Фондация „Дигнитата“ работи в сферата на противодействието на една от най-тежките форми на насилие над жени, основано на пола – трафика с цел сексуална експлоатация. В периода на преливаща обществена непримиримост, „Дигнитата“ участва активно в общественения дебат по темата, свързана с домашното насилие, тъй като домашното насилие е тясно свързано с трафика на хора, и особено с трафика с цел сексуална експлоатация. Същевременно, изразихме оптимизъм относно новосъздадения Национален съвет за превенция и защита от домашното насилие, както и реактивизирането на Националната комисия за борба с трафика на хора.

Въпреки че тези теми отново са в дневния ред на експерти, институции, граждански организации, съществуват общности, в които темата за широкото разпространение на престъплението насилие над жени, основано на пола остава табу. В затворените и сегрегирани общности, жертвите на насилието над жени живеят в изолация както от макро обществото, така и от системата за подкрепа на пострадали от престъпления. Ромските момичета и жени са свръх представени сред жертвите на престъплението трафик на хора във всичките форми на експлоатация в България. Тази свръхпредставеност не произлиза от техния етнически произход, нито пък засяга всички жени от различните ромски общности. Тя се дължи на социално-икономически фактори, особено типични за сегрегирани ромски общности, които водят до високи степени на социално изключване и повишават риска от трафик на хора.

Дори на ниво ЕС, Европейската стратегия за борба с трафика на хора 2021-2025 поставя особено внимание за пресечните уязвимости и нуждата от противодействие на трафика на хора сред маргинализирани ромски общности. Според Европейската стратегия, младите жени и непълнолетните лица от ромските общности са особено уязвими на експлоатация и трафик на хора поради няколко социално-икономически фактора като многоизмерната бедност, ниското равнище на образование, социалното изключване и дискриминацията.

Ето защо, фондация „Дигнита“ си постави за цел да установи специфичните уязвимости към насилието над жени и трафика на хора с цел сексуална експлоатация като най-тежка форма на насилие над жени в две ромски общности. В сегрегирани квартали „Кармен“ в град Казанлък и „Дружба“ в град Нови Пазар високите нива на маргинализация и изолация съществуват специфични рискове от експлоатация. Фондация „Дигнита“, в партньорство с Националната мрежа на здравните медиатори, проведе теренни проучвания, които имаха за цел да установят нуждите на здравните медиатори при тяхната работа със семейства в риск, както и специфичните фактори във всяко населено място, които повишават риска от насилие над жени, основано на пола.

Настоящият доклад анализира данните от кабинетно проучване, фокус група с жени и здравни медиатори от квартал „Кармен“ и 5 интервюта с общностни лидери и експерти по зависимости. Докладът бе изготвен с цел подготовка за провеждане на обучителни сесии на здравните медиатори за разпознаване, реферирание и подпомагане на случаи на насилие над жени, основано на пола, както и с цел изграждане на техния капацитет за взаимодействие с компетентните институции на местно и национално равнище.

Следвайки качествени методи, изследването няма претенции за представителност за населението в квартал „Кармен“, нито за обстоен научен труд. При все това, изцяло припокриващите се наблюдения и твърдения в някои конкретни области, както стряскащите нива на разпространение и жестокост при случаите на насилие над жени, основано на пола, следва да бъдат разгледани с нужното внимание от компетентните институции. Конкретните измерения на проблема,

често свързани с употребата на психоактивни вещества (ПАВ), ни подтикна да потърсим мнение на специалисти, които потвърждават с тревожност масовата употреба на ПАВ и от погротстващи в квартал „Кармен“. Този проблем в общността бе изведен като основна първопричина, свързана с високите нива на агресия и насилие над жени, основано на пола. Зависимостите към метаамфетамин, съответно, водят и до рисково поведение и случаи на проституция сред най-маргинализираните и бедни жени и момичета в общността.

Въз основа на настоящият анализ бяха проведени обучения за жени и здравни медиатори в общността, в които участваха и видни специалисти по домашно насилие и психиатри, специализирани в областта на зависимости, лекували случаи на мъже с психиатрични прояви в следствие на употреба на ПАВ от квартал „Кармен“. Настоящият анализ, както и последвалите обучения, са реализирани в рамките на проект „I Rise, Too!“ *Овластяване на жените и момичетата от ромските общности за разпознаване на трафика на хора с цел сексуална експлоатация като форма на насилие, основано на пола*, който се осъществява в партньорство с Националната мрежа на здравните медиатори и с финансовата подкрепа на Постоянно представителство на Франция към ООН.

Взаимосвързаните и взаимоподсилващи се фактори на уязвимост, обаче, не позволяват те да бъдат адресирани с едно, и дори със серия от обучения в общността. За да бъдат адресирани различните първопричини, е нужно да бъдат задействани и създадени междуинституционални механизми за противодействие на различните рискови фактори както на местно ниво, така и на национално ниво.

КОНТЕКСТ

Уязвимите групи в град Казанлък са намират в Квартал „Кармен“ и местността „Казмера“. Квартал „Кармен“ е сегрегирани от останалата част на града, като на север е изолиран от стена, на юг – ЖП линия, а на изток кварталът граничи с индустриални складове. Една от най-маргинализираните групи от ромската общност живеят в обособената част „Казмера“, отвъд ЖП линията.

В кв. „Кармен“ няма асфалтирани улици, а единственото осветление е в началото на квартала, където се намират блокове, които са обитавани от жители с ромски и български етнически произход. В квартала има водопровод, но няма достатъчно налягане и голяма част от домакинствата (вкл. в блока) нямат вода. В местността „Казмера“ изобщо няма прокаран водопровод. Обитателите се снабдяват с вода от две чешми, които са налични по улиците.

В квартал „Кармен“ има детска градина и основно училище. От 2005 г. в квартала има кабинет на ОПЛ, който години наред беше в окаяно състояние, през 2023 е извършен частичен ремонт. Всички други здравни и социални институции са на разстояние около 3 км., като до тях може да се стигне с градски транспорт.

1. ФАКТОРИ НА УЯЗВИМОСТ КЪМ НАСИЛИЕ НАД ЖЕНИ, ОСНОВАНО НА ПОЛА

1.1 Бедност

Бедността е един от основните фактори на уязвимост към домашно насилие и трафик с цел сексуална експлоатация в Казанлък. Проведеното през 01.07. – 30.09.2022 изследване очертава тежките битови условия в Кармен и особено в местността Казмера. Според изследването, 40% от анкетираните лица живеят в кирпичени постройките, а 7% живеят в постройка, изградена от „погръчни материали“. В 67% от домакинствата няма течаща вода, а в близо една трета има чешма извън дома. В 38% от домакинствата няма електричество, което сериозно ограничава възможността на жените да се свържат с околния свят, както и да потърсят информация по теми като домашно насилие, или насилие над жени.¹

Според проведеното картографиране в Кармен, Казмера и „Старите лозя“ безработните са общо 31% от членовете на домакинствата. При все това, следва да се има предвид, че под „работещ“ респондентите имат предвид всякакъв вид дейност, включително и сезонна, спорадична, на повикване, която носи някакви доходи. Реално трудовонаемите роми с някакъв вид договор са едва 17%.²

Тежките финансови и битови условия много често водят до конфликти в семейството, които могат да прераснат и във физическо насилие. Това е тясно свързано и с възприетите традиционни роли в семейството, според които мъжът е глава на семейството, който командва и издържа семейството и чиято воля трябва да бъде следвана. Липсата на доходи и неспособността да издържат семейството ерозира авторитета на мъжа в едно традиционно общество. Когато мъжете се чувстват отчаяни от неспособността си да отговорят на традиционните стереотипи и очаквания, те прибегват до конфликти и различни форми на насилие като начин да възстановят господстващото си положение.

¹ Доклад, Анализ на резултатите от картографирането на ромски квартали в община Казанлък, Министерство на здравеопазването, Национална мрежа на здравните медиатори, 2022 г. (Проучването е направено в рамките на проект BGGLD-1.006-0001 „Здравеопазване за всички“, Програма „Местно развитие, намаляване на бедността и подобро включване на уязвимите групи“, финансирана от Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство 2014 – 2021 г. - <https://pdp-health4all.org/bg>)

² Доклад, Анализ на резултатите от картографирането на ромски квартали в община Казанлък, Министерство на здравеопазването, Национална мрежа на здравните медиатори, 2022 г.

В допълнение, предишни изследвания сочат, че липсата на доходи в безработните семейства често водят до казми и битови конфликти, които прерастват в домашно насилие.³

Теренната работа в кв. “Кармен” очерта и специфична уязвима група жени, които живеят в крайна бедност: многодетни майки, които живеят в местност “Казмера” и често се препитават, ровейки в контейнери. Респондентите ни очертаха, че тези жени много често вземат дългове от лихвари, което задълбочава техните проблеми и ги тласка в още по-дълбока бедност.

„Да има, има лихвари. Пълно е с такива. Те се възползват точно от бедните жени. Например взимаш ако имаш нужда и взимаш 100 лева – връщаш 150. Налага се да вземеш пари и не можеш да се отървеш години. Ако си вземала 100-200 лева и лихвата расте, става 400-500 лева и стават 5 години плащаш по 100 лева всеки месец и като не връщаш те бият. Повечето жени взимат и лихварите ги бият, взимат им личната карти, не можеш да се отървеш с години.“⁴

Респондентите споделят, че жените прибегват до предоставянето на сексуални услуги, за да изкарат гребни суми за храна, цигари, алкохол, или за да задоволят наркотични зависимости. Бедността, съответно, изостря тяхната уязвимост, както към насилие, основано на пола, така и към трафик с цел сексуална експлоатация.

1.2. Липса на образование или ранно отпадане от образователната система

Един от факторите, допринасящ съществено за порочния кръг на бедността и в последствие – за уязвимостта към трафик, експлоатация и насилие основано на пола, е ранното отпадане от образователната система. Проведеното проучване сред 193 домакинства установява, че в групата на 19-28 годишните 5,1% не са посещавали училище, 16,2% нямат завършена образователна степен, 37,5% са завършили само начално образование, 32,4% са завършили основно образование, а 8,8% - средно. В групата 29-38 годишните 12,6% не са посещавали учи-

³ Pattern, Prevent and Combat Domestic Violence against Roma Women, Национален доклад България, Т. Крумова, А. Великова, Център “Амалипе”, 2020, https://amalipe.bg/wp-content/uploads/2021/02/Pattern-National-Report-Amalipe_VG.pdf

⁴ Интервю, общностен лидер 1, кв. Кармен, Казанлък 1.8.2023 г

лице, 31,4 нямат завършена образователна степен, 35,8% са завършили само начално образование, 18,9% са завършили основно образование, а 1,3% - средно. И в двете групи, относително високи са дяловете на лицата, които не са посещавали училище, или пък нямат завършена образователна степен.⁵

Липсата на образование и ранното отпадане от образователната система е особено неблагоприятно за момичетата и жените от квартал Кармен. Липсата на образование води до още по-високи степени на икономическа зависимост от мъжете, като съответно момичетата са насърчавани да влизат в съжителство с момчета на ранна възраст. Предходни изследвания сочат за случаи на насилие, правонарушения и трафик, и експлоатация на момичетата в новите им семейства. Липсата на образование от една страна ограничава социализацията и съзнание за равнопоставеност на момичетата, а от друга - ги прави икономически зависими от техните партньори.

В Казанлък някои родители споделиха, че оттеглят младите момичета от училище, в страх да не се „закачат“ със съученици, които вече са загомени:

„Ето моята дъщеря – на 17 години е, не е омъжена и се страхувам да я пусна на училище. Женени мъже отиват на училище и закачат момичетата. Едно момче е женен с дете, с бременна жена и се закача с дъщеря ми. И аз се обадих на учителката - не може женени мъже да отиват на училище. Обадих се да викам - няма да пускам дъщеря си на училище – женените мъже вечер да ходят на училище. Те отиват и се закачат на другите неженени момичета. Женените момчета вечерно време да ходят да учат, а не сутрин с децата. Тя (директорката) вика „ще видим“ тая година, ама нищо няма да оправят. Тя дъщеря ми тази година е 11 клас, и само женени момчета са на училище – харесват младите и ги закачат.“⁶“

В подобни ситуации, традиционните ценности на загомяване на момичетата, докато са още девствени, ограничават достъпа им до

образование и понижават шансовете им в следствие да имат собствена работа и професия. При все това, някои от жените, участващи в проучването, споделиха, че все повече деца в квартала завършват гимназия. Дали това е тенденция реално не може да бъде потвърдено статистически, тъй като няма сравними количествени данни за по-дълъг период от време. При все това, следва да се отбележи следния пример:

„Сега обаче по-младите учат, в една гимназия ходят – „БГ“ ѝ казват. Доста момичета и момчета ходят на училище в транспортното училище и много младежи излизат в чужбина - в Англия, в Холандия, в Германия. Наполовина квартала го няма. В Англия са повечето и имат статут там, устроили са се, осигурили са се и се връщат. Купуват апартаменти тук и са по-добре.“⁸

1.3. Ранни женитби и раждания, многодетни майки

Друг основен рисков фактор, свързан и с ранното отпадане от образователната система, са съжителствата между момичетата и момчетата в ранна възраст, или така наречените „ранни бракове“. Въпреки, че граждански бракове рядко се сключват в ромска общност, децата живеят на семейни начала. Тревожно е, че в Казанлък от общо 21,3% от децата на възраст 12-18 години са в съжителство, или разделени след съжителство. Свързан с тези данни е феноменът „деца раждат деца“. От проведеното изследване на МЗ и НМЗ сред 234 жени, които имат деца, става ясно че 82,4% от жените в анкетирания домостроителства са родили първо дете, докато са били деца. Тревожен е и фактът, че 5 жени-деца имат вече по 2 деца, а 2 жени-деца имат по 3 деца.⁹

Освен, че ранните бракове и раждането на децата в тийнейджърска възраст допринасят за порочния кръг на бедността, те поставят момичетата в допълнителна зависимост към момчетата и към благополучието на техните нови семейства. Трудностите и стресът, свързани с отглеждането на деца от деца и финансовото обезпечаване на семейството често водят до конфликти между младите двойки, които прерастват и във физическо насилие. Същевременно, жените в Казанлък споделиха и за допълнителен риск за младите момичета. Често, тъй като децата са влезли в съжителство в ранна, несъзнателна

⁵ Доклад, Анализ на резултатите от картографирането на ромски квартали в община Казанлък, Министерство на здравеопазването, Национална мрежа на здравните медиатори, 2022 г.

⁶ Респондент фокус група СЗ.: Жена; безработна, грижи се за внуци и деца, квартал Кармен, Казанлък, 2ри август.

⁷ Има се предвид, че „женените“ момчета са всъщност момчета на училищна възраст (17-18 г.), не са възрастни мъже. Но те вече са женени и имат или очакват деца и са друга категория – вече възрастни мъже. Техните жени (момичета, деца под 18 г.) обаче не учат, не ходят на училище, а „женените мъже“ се закачат с момичетата, които са в училището.

⁸ Интервю, общностен лидер 1, кв. Кармен, Казанлък 1.8.2023 г.

⁹ Доклад, Анализ на резултатите от картографирането на ромски квартали в община Казанлък, Министерство на здравеопазването, Национална мрежа на здравните медиатори, 2022 г.

Възраст, техните взаимоотношения не са трайни и издръжливи. Съответно, ако момчето остави момичето, то момичето се възприема за отхвърлено, „разведено“, а и загубата на девствеността означава, че то не може да се задоми отново. Жените споделиха, че в подобни случаи, младите момичета прибягват към употреба на наркотици и алкохол, като в някои случаи – започват да проституират, за да изкарват прехраната си. Това, разбира се, ги прави изключително уязвими към трафик с цел сексуална експлоатация.

„Като се женят малки - така става, после ги оставят и хващат по хубава...“¹⁰

Свързан с феномена на ранните бракове и ранното отпадане от образователната система, е явлението на многодетни майки, които живеят в крайна бедност. Рисковете пред многодетните майки са множество и от всякакво естество. Съществуват рискове от изоставяне на децата или от трафик, с цел продажба на новородени. Децата са отглеждани в тежки битови условия, които застрашават тяхното здраве и дори поставят под въпрос тяхното оцеляване. Жените, които отглеждат децата си в нищета са по-склонни да предоставят сексуални услуги, за да обезпечат нуждите на децата и са във висок риск от трафик с цел сексуална експлоатация.

„Малко са такива, които са много бедни. Както сега помогнахме на една жена например – тя е бременна, има 6-7 деца вече и иска да си даде детето, с което е бременна, не може да се справи с толкова деца и затова иска да го остави. Лихварите ѝ взимат парите, мъжът ѝ е някъде в чужбина, тя е много бедна, с много деца е.“¹¹

„Да, има многодетни майки с по 5-6 деца. Но в Николаево е още по-зле, там са с по 11-13 деца. Живеят в крайна бедност. В мизерия.“¹²

В кварталите “Кармен” и “Казмера”, една част от децата са отглеждани от техните баби. Причините за това са различни – някои деца са изоставени от родителите си, други са с родители, които работят в чужбина. Съществуват и много тежки случаи на починали родители, или такива, които не са способни да се грижат за децата си.

¹⁰ Респондент фокус група, П.: Жена на 53 години, грижи се за три деца, квартал Кармен, Казанлък, 2ри август.

¹¹ Интервю, общностен лидер 1, кв. Кармен, Казанлък 1.8.2023 г

¹² Интервю, общностен лидер 2, кв. Кармен, Казанлък 1.8.2023 г

„Има жени, които отглеждат сами деца и внуци, трудно се справят. Най-много са в другия квартал (има се предвид Казмера). Тук в махалата (Кармен) Всички сме като роднини и всеки помага и не се усеца, но там е много тежко.“¹³

„Има много жени, които се грижат за по няколко деца и внуци, защото мъжете излизат в чужбина или ги напускат и една жена се грижи за по 5-6-7-8 деца.“¹⁴

„Аз съм попечител на детето и съм бабата. Туй дете (момиче на 8 г.) беше на 6 месеца, когато майка ѝ избяга на магистралата. Минаха три години и се върна, пак забременя и роди и стоя докато внука ми стана на 10 месеца и пак замина. Сега момчето е на 4 г., момичето на 8 г. и не я знам къде се намира. Дори да умираме, ще си гледаме децата.“¹⁵

1.4. Зависимости към наркотични вещества

Проведените фокус групи и интервюта в квартал “Кармен” в Казанлък регистрираха изключително тревожно явление, което се оказва основен рисков фактор както към насилие над жени, основано на пола, така и към трафик с цел сексуална експлоатация. Всички респонденти в проучването оцениха като основен проблем на общността, и най-вече на погротващите, употребата на наркотично вещество, наричано „кристали“ или „Перник“. Допълнително проучване установи, че става въпрос за синтетичен наркотик, смесица от няколко вида психотропни вещества, в основата на които е метамфетамин. Името на наркотика произлиза от града Перник, където са открити първите лаборатории.

1.4.1. Метамфетамин „Перник“ – съставки и ефект от употреба

За този вид наркотик е налична изключително малко информация, въпреки че, според различни източници – интервюирани експерти и публикации в медии – той се появява в редица ромски махали още през 2018 г. Вестник „Труд“ публикува статия през 2018 г., в която се споменава за разпространението на „Перник“ в ромския квартал Шести в

¹³ Интервю, общностен лидер 3, кв. Кармен, Казанлък 1.8.2023 г

¹⁴ Интервю, общностен лидер 3, кв. Кармен, Казанлък 1.8.2023 г

¹⁵ Респондент фокус група, П.: Жена на 53 години, грижи се за три деца, квартал Кармен, Казанлък, 2ри август

Нова Загора. Според авторите на статията – екип на „Труд“ – синтетичният наркотик е коктейл от няколко вида психотропни вещества, в основата на които е метамфетамин, познат още под името „пико“. Заради ниското качество, множеството вредни остатъци от химикали и добавки като пудра захар, брашно и тебешир, наркотикът е изключително вреден.¹⁶

Според експерт по зависимости, за наименованието „Перник“ се крие стимулант, който е ефтин и много опасен:

„В момента се употребява масово. Води до възбуда, често до агресия, психози телесни увреди - ритъмни нарушения на сърдечната дейност, гниене на зъбите, кожни промени и джури. Отделението ни в болницата в Раднево е пълно с такива пациенти, които имат много опасно поведение.“¹⁷

Според експерти, примесен с алкохол, метамфетаминът е силно халюциногенен, води до ускорен пулс и прояви на агресия. Според „Труд“ синтетичният наркотик метамфетамин, наричан още „пико“ изостря сетивата, а сърцето започва да работи с двойно и тройно по-голямо натоварване и предизвиква безсъние до 2-3 дни. „Труд“ също цитира експерти, които поясняват, че наркотикът се приема под формата на кристали, които оказват драстичен ефект върху мозъка и водят до тежки халюцинации. Цитираният експерт, председател на областния съвет по наркотичните вещества в Благоевград, споменава за случаи на канибализъм, предизвикани от метамфетамините приемани под формата на кристали.¹⁸

1.4.2. Разпространение

Въпреки че липсват официални количествени данни за разпространението на наркотика, според респондентите във фокус групата и проведените интервюта дрогата се използва масово в квартал Кармен.

16 „Нова дрога „Перник“ зарибява с ниска цена“, вестник Труд, 26.11.2018 г. <https://trud.bg/%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0-%D0%B4%D1%80%D0%BE%D0%B3%D0%B0-%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA-%D0%B7%D0%B0%D1%80%D0%B8%D0%B1%D1%8F%D0%B2%D0%B0-%D1%81-%D0%BD%D0%B8%D1%81%D0%BA%D0%B0/#:~:text=%D0%95%D0%B2%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0%20%D0%B4%D1%80%D0%BE%D0%B3%D0%B0%2C%20%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%B8%D1%87%D0%B0%BD%D0%B0%20E2%80%9C%D0%9F%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%E2%80%9D,%D0%BF%D0%BE%D0%B4%20%D0%B8%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%BE%20%D0%BF%D0%B8%D0%BA%D0%BE%2C%20%D0%BE%D0%B1%D1%8F%D1%81%D0%BD%D0%B8%D1%85%D0%B0%20%D0%BA%D1%80%D0%B8%D0%BC%D0%B8%D0%BD%D0%B0%BB%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B8.>

17 Интервю експерт 1, онлайн, 11.9.2023

18 Нова дрога „Перник“ зарибява с ниска цена“, вестник Труд, 26.11.2018 г.

Следва също да се отбележи, че ползването на наркотикът „Перник“ бе изведено като основният проблем в квартала от всички респонденти, независимо от тяхната позиция в общността и независимо от метода на изследване. Според респондент, почти всяко второ дете в квартала употребява Перник.¹⁹ Респондентите във фокус групата изтъкват, че наркотикът се употребява масово, както от деца, така и от възрастни, родители и попечители на децата, дори и възрастни лица, които се грижат за внуци.

„Има деца, които са наркозависими. Почти всяко второ употребява кристали. Има спринцовки и игли навсякъде. Кристалите ги чупят... за да ги употребяват.“²⁰

„Имаме голям проблем с наркотиците, взимат дрога, казва се „Перник“ – това е амфетамин - дишат го, запалват го и го дишат... Много семейства има пострадали. Разбиват се семейства, оставят се деца.“²¹

Здравни специалисти по зависимости потвърдиха, че голяма част от клиентите на психиатричната клиника в Раднево идват именно от квартал Кармен в град Казанлък.²²

Друго тревожно наблюдение на интервюираните представители на общността е констатацията, че в квартала се увеличава не само броят на ползващите наркотика, но и на тези, които го продават и разпространяват. Според респондентите от квартал Кармен, наркотикът се разпространява от множество дилъри в квартала, като дозата се продава за около 10 лв.

„Вчера каза моя, че хванаха боса и му дадоха 15 годни, но дали е вярно... Ама после идва друг - първо продаваше един, сега продават 10 човека. Полицията все идва...“²³

„Това е масово – алкохол, дрога, много! Идват полици и пак ги пускат. Слагат ѝ белезници и тя казва „пак ще продавам“.“²⁴

19 Интервю, общностен лидер 2, кв. Кармен, Казанлък 1.8.2023 г

20 Интервю, общностен лидер 2, кв. Кармен, Казанлък 1.8.2023 г

21 Интервю, общностен лидер 3, кв. Кармен, Казанлък 1.8.2023 г

22 Интервю експерт 1, онлайн, 11.9.2023, Интервю експерт 2, онлайн 7.2.2023 г.

23 Респондент фокус група СЗ.: Жена; безработна, грижи се за внуци и деца, квартал Кармен, Казанлък, 2ри август.

24 Интервю, общностен лидер 1, кв. Кармен, Казанлък 1.8.2023 г

„В моя вход има редовно спринцовки, разсипани кристали. Аз постоянно чистя, страх ме е за малката ми дъщеря да не пипне нещо... и в моя вход има хора, които продават. Полицията знае кои са, арестува ги, прибира ги, те плащат на адвокати и ги пускат и викат „нак ще продавам“.“²⁵

1.4.3. Употреба на метамфетамини и риск от насилие над жени и сексуална експлоатация

Жените, участнички във фокус групата, се обединиха около заплахата от употреба на наркотици като основен рисков фактор както за насилие над жени, така и за основен здравен и социален проблем в общността. Във всяко едно проведено интервю изпъкна тежка история на насилие, в следствие на употреба, като някои от респондентите реферираха към един и същ случай на запалена и обезобразена жена от нейния партньор под въздействие на метамфетамини. Изключителна тревожна е също оценката им, че пада възрастовата граница за първите употреби на „Перник“. Това води до зависимости от най-ранна възраст, като същевременно нанася тежки вреди на един погростващ и недоразвит организъм.

„И деца на 10-11-12 години започват да взимат „Перник“, правят група чувала съм, събират пари за една доза и викат „десятка“ – 10 лева. С една сламка я правят и дърпат, пушат – „десятка“, „двайска“ – така викат...“²⁶

Освен здравните щети върху детския организъм, употребата на наркотици на деца в квартала води до допълнителни рискове, които възникват след пристрастяване към наркотичните вещества. Респондентите споделят за сексуална експлоатация на деца, употребяващи „Перник“. Обезпокоително е, че става въпрос за малолетни, момичета и момчета, които са експлоатирани сексуално, за да бъдат снабдявани с метамфетамини. Рискът от трафик с цел сексуална експлоатация е съществен.

„Но на мен голямото притеснение ми е, че към наркотиците започват да посягат 9-10 годишни деца. Сега, което знам, е че тези деца, понеже не могат да имат пари, а първо ги зарибяват и им дават наркотици без пари, и защото нямат пари, предлагат се сексуално за една дрога. Сами се предлагат, защото имат нужда от доза. Момиченце на 10-12 години, момченце на 12 години...“²⁷

Според специалист по зависимости, употребата на наркотици вече е регистрирана и в съседни на Казанлък села по време на провеждани превенционни кампании, както и чрез случаи, насочвани към Местната комисия за борба с противообществени прояви в гр. Казанлък. Според експерта, непълнолетните лица се снабдяват с наркотици „Перник“ именно от квартал Кармен, където, вероятно съществуват и лаборатории. Според специалиста, работил пряко с непълнолетни лица, употребявали метамфетамини, и произхождащи от съседни населени места, момичетата се снабдявали с наркотикът от разпространителите в местност „Старите лозя“, в квартал Кармен. Цитира се случай на момиче от съседно населено място с рисково поведение, което е било обект на сексуална експлоатация от разпространителите на наркотици в гореспоменатата местност.

„Тя беше изчезвала многократно, и те я бяха намирали в тази местност (Старите лозя) и съответно там са злоупотребявали сексуално с нея под въздействието на наркотици.“²⁸

Респондентите в Казанлък споменават за приема на метамфетамини и под формата на кристали, които се приемат като амфетамин и кокаин, чрез вдигване, или венозно, след разтапяне на веществото. Те споделят за тежки психиатрични въздействия, халюцинации и прояви на агресия под въздействието на „Перник“.

„Но има домашно насилие – имаме.... един случай - по-лош от Стара Загора, жената е с откъснати пръсти. Тя жената единият път беше запалена с найлони, тя е майка на 4 деца.... мъжът ѝ е подтикнат от „Перник“. Те се разбираха много добре, но той полудява. Всеки който взема този наркотик си мисли, че жена му нещо прави, че изневерява. Имат видения и т.н. Тя има 4 деца, но той като я биеше и я запали, тя след това пак се прибра при него.“²⁹

²⁵ Респондент фокус група, Ю.: жена на 27 години с едно дете, квартал Кармен, Казанлък, 2ри август.

²⁶ Интервю, общностен лидер 1, кв. Кармен, Казанлък 1.8.2023 г

²⁷ Интервю, общностен лидер 3, кв. Кармен, Казанлък 1.8.2023 г

²⁸ Интервю експерт 2, онлайн 7.2.2023 г.

²⁹ Интервю, общностен лидер 3, кв. Кармен, Казанлък 1.8.2023 г

„Също... тези, които взимат „Перник“ виждат и други неща... не може да видят реалността, наскоро имахме пак проблем. Момчето работи в Англия, хубаво семейство. Обаче се занимава с „Перник“ и почва да бие жена си. Решава, че жена му му изневерява с шефа, който им е бил шеф в Англия. Смята, че те държат връзка по телефона. Той дойде при мен и ми споделя и ми показва на телефона, че има доказателства - запис как жена му излиза с шефа му (а шефа му е в Англия, тя е в Казанлък). Поглеждам да видя записа – ами той телефона не работи, а той ми вика „Виж как излизат заедно от работа...“ „³⁰

„Големи поразии идват от дрогата. Комшията на сестра ми вижда жена си като змия и я преследва, това е като не взима „Перник“. От как-то дойде този „Перник“ бият жените, напукат ги и това вече е от 3-4 години.“³¹

„Наскоро съм чувала към 2-3 ч. през нощта някой пици, пици, а той я трепе. Тя явно е дрогирана, вика... той с пръчка, с камъни, със стол и аз гледам на прозореца. Той я би половин час и след това все едно нищо – тя става и се прибират заедно. Аз ако ям тоя бой сигурно ще съм на легло. Тя явно не усеща, защото е дрогирана, стана и тръгна. Ама много бой яде и пак си го уважава и пак си го обича.“³²

„Един утрепа от бой жена си, ама той не знае какво прави, защото е без дрога. Полицията го фана и пак го пусна. Понякога се оплакват на полиция, понякога не.“³³

„Имам внук на 14 г. но много дрога прави. Като няма наркотици, той руши къщата, полудява, троши, изнася къщата. По-спокоен е, когато има дрога. Аз искам да го лекувам. Иначе буйства, вика, чупи, бие ме. Казаха, ще го пратят в Ракитово³⁴. Също така искаха да го пращат във Варна за лечение, трябваше да отида с него през зимата, но нямах 200 лева, а не можех да го пусна сам. Дъщеря ми, майка му на внук ми, беше убита от баща му, когато тя беше бременна с него. Пуснаха го, не е в затвора, изкараха го луд. Лекарите трябваше да решат кой да спасят – дали него

³⁰ Интервю, общностен лидер 3, кв. Кармен, Казанлък 1.8.2023 г

³¹ Респондент фокус група С3.: Жена; безработна, грижи се за внуци и деца, квартал Кармен, Казанлък, 2ри август.

³² Интервю, общностен лидер 1, кв. Кармен, Казанлък 1.8.2023 г

³³ Респондент фокус група С3.: Жена; безработна, грижи се за внуци и деца, квартал Кармен, Казанлък, 2ри август.

³⁴ Възпитателно училище-интернат „Ангел Узунов“ е за малолетни над 8-годишна възраст и непълнолетни, извършили противообществени прояви от цялата страна. Разположено е на два километра от гр. Ракитово - <https://vuirakitovo.com>

(бебето) или майката, дъщеря ми. Той убиецът е тук, живее в Казмера, има деца, 6 деца. Иначе аз работя, искам да помогна на моя внук... нямах пари да отида във Варна.“³⁵

Освен трагедията на възрастна жена, изгубила дъщеря си в резултат на домашно насилие, останала да се грижи за внук с тежки зависимости и самата тя жертва на домашно насилие, този случай илюстрира безпътницата на едно поколение деца, родени в ромския квартал Кармен, които рано или късно срещат метамфетамините. Пътят за тях след срещата е предначертан: към Ракитово, във възпитателното училище-интернат „Ангел Узунов“ за малолетни над 8-годишна възраст и непълнолетни, извършили противообществени прояви от цялата страна, или след навършване на пълнолетие, към Рагнево, в Държавна психиатрична болница „Д-р Георги Кисъов“. По настоящем, липсват гържавни лечебни програми за непълнолетни със зависимости, особено за тези, с най-тежките психиатрични усложнения. В квартал Кармен и дори в община Казанлък липсват консултативни услуги за родители и деца със зависимости, както и превантивно-информационен център за превенция на наркотици.

Освен тежките здравни последици, широкото разпространение и употреба на наркотични вещества в квартал Кармен ще доведат и до изключително негативни социални въздействия и още по-високи степени на социално изключване. Без активна интервенция на ниво превенция и лечение в ранен стадий, пограстващите жители на квартала ще отпадат от образователната система и ще станат клиенти на пенитенциарната. Тревожни са и сигналите, подадени от експерти, че младежи със зависимости към метамефтамина има и в съседните населени места, както и че жители на Казанлък извън квартала се сдобиват с метамефтамини в Кармен. Вредите за ромската общност в квартал Кармен от метамефтамина вече са повече от поразителни, а вероятността щетите да продължават да преливат извън границите на града не са за подценяване. Необходими са спешни мерки за смислена превенция на употребата, лечение на зависимите деца и възрастни, преследване на разпространяващите и наказания за лицата, които седят най-високо във веригата на производство и разпространение.

³⁵ Респондент фокус група, Р.: Жена на 52 години, живее сама и отглежда внук – момче на 14 години, квартал Кармен, Казанлък, 2ри август

15. Нагласи към и случаи на домашно насилуе

Нагласите на жените от общността спрямо домашното насилуе са тясно свързани с техните възприятия за ролята на мъжа и жената в семейството. Както бе споменато, ромските общности живеят в патриархално общество, в което мъжът е водеща фигура в семейството, той разпределя финансовия ресурс и властта над жената и децата в дома. От момичетата в по-затворените общности се очаква да се оженият рано за момчета от тяхната група, да запазят девствеността си до сватбата си, да бъдат верни съпрузи и добри домакини, да родят деца и да се грижат както за децата, така и за възрастните в домакинството³⁶. Отклоняването от нормите на общността, които са специфични за различните общности и групи, се наказва с отхвърляне от групата, което, съчетано с негативните и дискриминационни нагласи и неприемането от макро обществото, е изключително тежко наказание за една ромска жена.

Тези възприятия са важни, за да се осмисли отношението на жените в Казанлък към домашното насилуе. В общността в Кармен очакване за равнопоставеност в домакинството се възприема като далечно понятие, въпреки че подобни нагласи и желаниа бяха изречени от няколко представителки на по-младото поколение. Очакванията към мъжете в семейството като цяло са изключително ниски, тъй като техният авторитет е безспорен и безусловен, тъй като той произлиза от възприятията на общността за доминиращата роля на мъжа:

„Моят обича да яде и да пие, животар е³⁷, но не ме бие. А аз съм слугиня в къщи – готвя, шетам, бавачка. Като си отворя много устата, казва, че ще ям бой.“³⁸

„Възпитават ги, че жените трябва да ги слушат. Да им слугуват. Така се възпитават – да им сервира, да ги гледа. Ако не изпълнява своите задължения, имаш право да я удариш, за да ѝ дойде акъла.“³⁹

³⁶ Pattern, Prevent and Combat Domestic Violence against Roma Women, Национален доклад България, Т. Крумова, А. Великова, Център „Амалипе“, 2020, https://amalipe.bg/wp-content/uploads/2021/02/Pattern-National-Report-Amalipe_BG.pdf

³⁷ Човек, който обича да живее.

³⁸ Респондент фокус група, М. Жена на 28 години, бременна в момента с второ дете – живее с мъжа си, има по-голямо дете на 12 години, домакиня; квартал Кармен, Казанлък, 2ри август.

³⁹ Интервю, общностен лидер 2, кв. Кармен, Казанлък 1.8.2023 г

Домашното насилуе до голяма степен е нормализирано в Кармен. В случай на побой, жените търсят подкрепа при родителите си. Реакцията на родителите в повечето случаи определя дали жената ще събере смелост и необходима подкрепа, за да напусне насилника. При все това, някои случаи на насилуе, като „шамарите“ в семейството, са изцяло нормализирани, както от родителите, така и от общността и съответно от потърпевшите жени.

„При нас е нормално едно семейство да се сбият и да има един, два шамара, а при по-голямо насилуе като гасене на цигари и т.н. – не се приема вече, не е нормално. Общността приема един два шамара.“⁴⁰

„Тук е трудно да се работи по тази тема, защото са агресивни жените и защитават мъжа си. Ти и да ѝ помогнеш, той като я набие, ще каже откъде има информация и ще дойде да те бие тебе. За нея един шамар не е нищо. Има случаи – пребиват я и тя се измива, ококори се и излиза все едно нищо не се е случило. Това е нормално за едно семейство ако се скарат да ѝ удари един шамар. Или пък ако много се скарат и много я набие – отива у майка си, стои там един час, два часа или един ден и после пак се прибере... Когато има много драстични случаи като този, тогава ѝ дават съвет „Напусни го, избягай, омъжи се за друг или излез на магистралата“ – съвет да се спасява. Ако е системно.“⁴¹

„Моята племенница например, тя се дърви на мъжа си. Ние ѝ се караме, защото мъжът ѝ като пие и става агресивен, а тя стои до него и го дразни. Той ѝ казва „Жено, не ме закачай, виждаш, че съм боклук. Не те бия, давам пари на семейството. Има други – дрогират се, бият си жените, не те спирам, не те бия“. Той я предупреждава, че ще я набие. И накрая ѝ удари един шамар и тя бяга при мене... Ние това го приемаме донякъде, но и тя много го дразни. Ако в годината ѝ удари един шамар – това е.“⁴²

Както бе споменато и по-горе, много често агресията и насилуето в семейството се случва и в резултат на употреба на наркотици. В някои от случаите, потърпевшите подават сигнали до полицията.

⁴⁰ Интервю, общностен лидер 2, кв. Кармен, Казанлък 1.8.2023 г

⁴¹ Интервю, общностен лидер 1, кв. Кармен, Казанлък 1.8.2023 г

⁴² Интервю, общностен лидер 1, кв. Кармен, Казанлък 1.8.2023 г

„Един утрепа от бой жена си, ама той не знае какво прави, защото е без дрога. Полицията го фана и пак го пусна. Понякога се оплакват на полиция, понякога не.“⁴³

„Идват понякога бързо, но не се занимават с ромите защото знаят... и им омръзва едно и също...“⁴⁴

Особено тревожно в квартал Кармен е, че редица респонденти цитират случай на изключително тежка форма на насилие който е довел до тежки, трайни, обезобразяващи, здравословни последствия за пострадалата жена. В цитираният по-долу случай става ясно, че потърпевши от насилието са били не само жената, но и децата, които са ставали свидетели на насилието, и също така са били потърпевши от него.

„Имаме тук един много страшен случай, аз вече споменах за него. Тъй, мъжът, първия път я запали жена си. Тя има 4 деца и тя се опита да бяга, но се прибра. Уж се разбраха, бяха добре. Ама не я виждаме един месец, а той я е пребил вътре в къщата, счупил ѝ ръцете, вързал я е и един месец е била в тормоз. Човекът, който ѝ е втори баща и я е отгледал, не я виждал един месец. Майка ѝ също. Решили да се обадят на органите (полицията) да видят какво става. Децата ѝ „играеха най-голямата игра“ – казваха „майка ми и баща ми ги няма, те са в чужбина, в Пловдив са, имат си фирма, пращат ни пари и ние сме тука“. Бащата ги е подучил да казват така, никой не се усъмни, но те от страх са прикривали баща си и са виждали всичко, което се случва с майката. Аз не можех да допусна, че те виждат майка си как я мъчи баща им и ще го крият, но те от страх са мълчали. Вечерта момчета (доброволната охранителна група на квартала) решиха да влязат вътре. Чупят вратата, извикаха пожарна и полиция, а той избяга през прозореца, а вътре миришеше на мъртво. Този човек мислел как да я зарови и тя да изчезне, обмислял няколко дни да я зарови някъде преди да влязат момчетата. Не е била мъртва, но той искал да я зарови, защото е виждал, че не става за нищо вече, това стана миналата година. Всъщност тези момчета я спасиха. Тя е с отрязани пръсти, той я е ударил с нещо и станало гангрена и после ѝ отрязали пръстите, понеже той не я е завел на лекар. ... Сега тя е добре, по-спокойна е, децата ги изведе Закрила на детето и те са някъде наблизо, добре са децата. Но

⁴³ Респондент фокус група СЗ.: Жена; безработна, грижи се за внуци и деца, квартал Кармен, Казанлък, 2ри август.

⁴⁴ Респондент фокус група, А.: млада самотна майка с бебе на 1 година, квартал Кармен, Казанлък, 2ри август

майката не е адекватна, не може да се грижи за тях, ходи да ги вижда, малко по-добре е.“⁴⁵

„Той е садист, завързал я е, запалил ѝ е интимните части, беше страшна работа...Той сега е в затвора. Та сега като го хванаха и трябваше да го осъдят и тя ходи там и иска да го освободят... заради децата. Той пребиваше и децата, казаха после децата.“⁴⁶

„Има един тук дето три пъти пребива жена си „до смърт“, не я уби де... удрял я, удрял я - загнояла една рана на ръката ѝ и се наложи да отрежат част от ръката - вътре червеи е имало. Гасял цигари в нея, заключил я в една стая, всеки ден я бие, заключена в една стая. Три пъти я спасявах, сега го осъдиха и е в затвора. Майка и баща ѝ едвам са я спасили, защото не са я виждали един месец и са искали да влязат вътре в къщата, децата от страх не казват нищо – тя има 3 момчета и едно момиче, но сега социалните са ги взели. Но тя пак отиде да го защитава. Този път обаче е говорила срещу него и са го прибрали. А неговото семейство, двете ѝ зълви, я обвиняват нея – тя била изневерила, тя била виновна, че той сега е в затвора. Тя е на 32-33 години, може и по-малка да е. Като я е горил с найлон – тук-там няма коса, обезобразена е, белези има. И това продължава 15-17 години, но последните години са били фатални. Обаче последната една година и половина е било страшно. Сега е по-добре, излиза, започна да идва на себе си лека поляка.“⁴⁷

Трудно е да се коментира подобен случай на садизъм, който е с прецедентна история на 15 годишно насилие над жена, преди да прерасне в окончателно издевателство върху жертвата, стояла зад затворени врати повече от месец. При все това, този случай илюстрира по краен, макар и безпощаден начин, ролята на семейството в случаи на насилието над жени в ромска общност. Ако семейството не окаже подкрепа на жена, която се опитва да се освободи, шансовете ѝ да намери подкрепа другаде са нищожни. Страхът от насилника, страхът от отхвърлянето от семейството и от общността, психологическите последствия като стокхолмския синдром, карат жената да търпи насилника и дори да оправдава и прикрива неговото поведение. Следва да си зададем въпросът дали този случай на нечовешка жестокост, случил се в затво-

⁴⁵ Интервю, общностен лидер 3, кв. Кармен, Казанлък 1.8.2023 г

⁴⁶ Интервю, общностен лидер 3, кв. Кармен, Казанлък 1.8.2023 г

⁴⁷ Интервю, общностен лидер 1, кв. Кармен, Казанлък 1.8.2023 г

рена, сегрегирана ромска общност, върху жена от ромски произход, би предизвикал реакцията на обществена непримиримост и бърз отговор от институциите, който предизвика случая на пострадалото в Стара Загора момиче. В отговора се крие и част от обяснението за приемането на насилието и ниските нива на докладване на случаи на насилие сред ромските жени.

1.6. Уязвимост към трафик с цел сексуална експлоатация

Гореспоменатите рискови фактори неминуемо увеличават и риска за попадане в трафик с цел сексуална експлоатация. Най-често цитираните случаи от респондентите касаят жени, които са в интимна връзка с партньор, който ги склонява да проституират и играе ролята на сводник. Много често сводникът гържи няколко жени, като живее при една от тях, но контролира и останалите.

„Не са много, които проституират. Те сами се предлагат или се женят – например жени се, има си дете и мъжът ѝ решава да я продава и говори с нея: „Съгласна ли си (да проституираш), ще работиш за мен, така и така..“ И те се съгласяват - или са зависими, или ги обичат тези мъже, и аз не знам. Тук (проституиращите) са на пръсти, малко са. Те работят за семейството, за мъжа си, който ѝ става сводник. Нали разбираш – те, мъжете, мъжът ѝ я е лъже. Той си е сводник, сигурно има още 5-6 такива жени, на които се представя за съпруг и ги продава и тях и деца им прави. Тези (сводниците) са основно в Германия и в Холандия. Доста са такива сводници, но са от едно племе – от един род. Значи от един род – всичките мъже са такива. Собствените си жени продават, почват от първите жени и после още и още, целият им род само с това се занимава.“⁴⁸

„Има жени които проституират. За жените които проституират... има човек, който ги пази и им намира клиенти. Повечето проституират извън квартала, в квартала го правят за цигари... Жени проституират и тук в Казанлък и в Николаево. Някои жени проституират в Стара Загора, други излизат в чужбина. Най-често в Германия.“⁴⁹

„В тези случаи (на жените, които проституират) сутеньорите им са и партньори. Обикновено един сутеньор гържи по 3-4-5 момичета.“⁵⁰

48 Интервю, общностен лидер 1, кв. Кармен, Казанлък 1.8.2023 г

49 Интервю, общностен лидер 2, кв. Кармен, Казанлък 1.8.2023 г

50 Интервю, общностен лидер 2, кв. Кармен, Казанлък 1.8.2023 г

„Сутеньорите – един има семейство, но живее с жените, които гържи. Друг живее със семейството си, но ходи при жените.“⁵¹

„Вземат ги уж за жена и ги пускат на пътя (да проституират), ама тука нямаме толкова. Има повече в Стара Загора, някои села, тука нямаме толкова много.“⁵²

В горепосочените случаи съществуват признаци на трафик с цел сексуална експлоатация, тъй като става ясно, че жените са привличани и склонявани да проституират от мъже, които печелят доверието им и се представят за техен интимен партньор (така наречения „lover boy“ механизъм за въвлечане), или дори за техен съпруг. Става ясно, че мъжете – сводници набират клиентите, организират предоставянето на сексуалните услуги и събират приходите. И тук, както и в множество други случаи, децата родени в резултат на тези взаимоотношения, се използват и като механизъм на контрол над жените. Разбира се, за да се установи наличието на престъплението трафик на хора е необходимо да бъдат обследвани и разследвани конкретните случаи, които биха могли да съдържат данни за вътрешен или външен трафик с цел сексуална експлоатация.

Респондентите цитират случаи, в които жените са принуждавани да проституират, за да обезпечат пари за хранене на зависимостите си и тези на партньора/сутеньор към алкохоли и наркотични вещества.

„Има и проституиращи, но те са повечето в Германия, тука на пръсти. Тука ако е дрогирана - за една „десятка“ отива да проституира. Чувала съм, че има семейства мъж и жена, които се дрогират и той се принуждава да пуска жена си на дядовци за 10 лева, за орална любов да прави това онова. И ако не може да изкара пари – жената яде бой до спукване.“⁵³

„Не съм чувала за случаи на жени, които да са се отказали. Те са зависими – и от алкохола и от сутеньора.“⁵⁴

51 Интервю, общностен лидер 2, кв. Кармен, Казанлък 1.8.2023 г

52 Респондент фокус група СЗ.: Жена; безработна, грижи се за внуци и деца, квартал Кармен, Казанлък, 2ри август.

53 Интервю, общностен лидер 1, кв. Кармен, Казанлък 1.8.2023 г

54 Интервю, общностен лидер 2, кв. Кармен, Казанлък 1.8.2023 г

Ограничаването на достъпа до образование на момичетата, които следва да запазят своята девственост до „женитбата“, за да спазват традициите на патриархалното общество, ранното отпадане от образователната система, встъпването в семейно съжителство основано на икономическа зависимост от момчето и семейството на момчето, съществено увеличават риска от попадане в трафик с цел сексуална експлоатация. Както бе споменато и по-горе, момичетата, които остават сами след приключил ранен брак, попадат в истинска безизходица: те нямат образование, нямат квалификации, с които да потърсят работа, нямат опит с институции и с контакти с макро обществото, като същевременно в своята общност са възприемани като „отхвърлени“ жени. Пътят им към препитание е тесен и често свързан с предоставянето на сексуални услуги, а клопката на трафикантите за подобни момичета е лесна.

„Има момичета в квартала, женят ги на 14-15 годишна възраст. Не се разбират с мъжа им и се „развеждат“. След развода не ги искат, а те трябва да изкарат някой лев. Нямат образование. Техния приятел, любовник им дава някаква сума, останалата я прибира.“⁵⁵

Всичко това илюстрира взаимосвързаността на различните фактори на уязвимост – стереотипните роли и неравенства между половете в едно патриархално общество, нормализиране на насилието над жени, зависимостите към алкохол и наркотични вещества, бедност и липса на подкрепяща среда – всички те повишават риска към трафика с цел сексуална експлоатация на жените в квартал Кармен.

2. РЕСУРСИ В ОБЩНОСТТА ЗА ПРЕВЕНЦИЯ, ИДЕНТИФИЦИРАНЕ И НАСОЧВАНЕ КЪМ ПОДПОМАГАНЕ НА СЛУЧАИ НА НАСИЛИЕ НАД ЖЕНИ, ОСНОВАНО НА ПОЛА

На първо място за излизане от ситуация на насилие над жени, основано на пола, както и за евентуалното търсене на подкрепа, се явява ролята на семейството на потърпевшата жена, както и ролята на семейството на мъжа. Редица участнички споделят за решаващата роля, която са изиграли техните родители, за да ги избавят от ситуация на насилие и тормоз, като ги подкрепят и приемат обратно в семейството.

„Аз съм на 18 години и имам бебе на 10 месеца, самотна майка съм. Напуснах мъжа ми, много ме тормозеше, биеше ме. Беше по-голям от мен – на 23 г. и той не е от тук, от Габрово е. Намерих го тука в квартала, после отидох в Габрово при неговото семейство. Много лош беше, не е за мен. Бях бременна с малката, когато се разделихме. И той не ме търси, изобщо. Обадих се на баща ми и се прибрах.“⁵⁶

„Така че той (мъжът ѝ) е бил сърдит. Аз постъпих много смело, но заради мама го напуснах. Заради мама. Иначе сигурно щях да остана. Други жени не биха си тръгнали, щяха да се примирят, но аз не. Другите са съгласни да стоят, да ги бият, да ги трепят, но аз не. При нас нямаше такива работи. Той не ме биеше, нямаше да го търпя това. Аз съм самотна майка, мъжът ми ме остави.“⁵⁷

„Ревнуваше ме, мислеше, че нещо правя. Не пиеше. Но баща ми ме взе и ме подкрепи. Той (мъжът ѝ) ме тормозеше 5 месеца, на никои нищо не казвах. Там бяха бабата и дядото (родителите на мъжа ѝ), те все се караха на него и виждаха го, бяха на моя страна, правеха му забележка. Слушаше ги за един ден и после пак продължаваше. Не, не искам да казвам на полицията, той не се занимава с мене и ме остави на мира, има си приятелка, но не призна детето. Нищо не дава....“⁵⁸

⁵⁶ Респондент фокус група, Г.: – Жена на 18 години, с малко дете на 10 месеца, самотна майка, живее при родителите си, квартал Кармен, Казанлък, 2ри август.

⁵⁷ Респондент фокус група, А.: млада самотна майка с бебе на 1 година, квартал Кармен, Казанлък, 2ри август

⁵⁸ Респондент фокус група, Г.: – Жена на 18 години, с малко дете на 10 месеца, самотна майка, живее при родителите си, квартал Кармен, Казанлък, 2ри август.

Очевидно, освен родителите на жените, важна роля за превенция на насилието и подкрепа на жената в семейството оказват и родителите на съпруга. Те изграят ролята на коректив, живеят с младите и обичайно имат авторитетна роля в новото семейство. Разбира се, този авторитет на родителите може да играе и обратна, отрицателна роля за недопускане на насилие в семейството. При възрастните често съществуват нагласи за нормализиране на насилието и правата и дори здравословното състояние на жените са залог за запазването на брака, или по-точно съжителството между младите.

„Има много семейства, които се сбиват. Ако родителите ги посъветват, те пак се сдобряват. Майката казва (на дъщеря си) „това не е нищо, това е нормално“. Имахме случай със загубена ръка (на жената, претърпяла побой от мъжа си) и пак се сдобриха. Не докладвах, не потърсиха подкрепа дори и от нас.“⁵⁹

„Много е важно, дали ще има подкрепа от семейството си. Ако те казват, „това е нормално“, няма как да сигнализира.“⁶⁰

Нормализирането на насилието, икономическите зависимости от мъжа и от семейството на мъжа поставят жените в ромската общност в Казанлък изключителна уязвимост и с висок праг на търпимост към насилие над жени, основано на пола.

Друга важна роля за превенцията на насилието над жени в общността играе пасторът. Респондентите споделят, че пасторът се радва на авторитет в общността, и отделя специално внимание на уважението на жените в семейството и за недопускането на насилие. Интересно е да се отбележи, че пасторът проактивно търси и разговаря с мъжете-насилници. Това е важно, с оглед на това, че голяма част от респондентите-здравни медиатори обясняват, че не се месят в ситуация на домашно насилие, поради страх самите те да не станат обект на насилие, особено в случаи на употреба на наркотици от страна на насилника. Видно от интервюта е, че пасторът има нужния авторитет, за да не изпитва притеснения да се намеси в ситуация на насилие и да говори директно с извършителя.

⁵⁹ Интервю, общностен лидер 2, кв. Кармен, Казанлък 1.8.2023 г
⁶⁰ Интервю, общностен лидер 3, кв. Кармен, Казанлък 1.8.2023 г

„Най-много търсят пастора, „баща на махалата“ е пасторът, така му викат. Ако някоя жена има проблем с мъжа си, който я бие, може да отиде при него. И той после отива да говори с мъжа ѝ, който я тормози. Не биха потърсили помощ към друг, към полицията рядко търсят помощ, защото тя знае, че пак ще е набита. А пасторът говори с мъжа – „трябва да обичаш жена си; жени бъдете верни на вашите мъже; мъже любете и уважавайте вашите жени както Христос възлюби църквата; ти имаш прекрасна съпруга, ако продължаваш тя ще те остави“ – така им говори. Когато имаме събрание в църквата (това е Всяка Вечер) и пасторът много говори за семейството, за деца, за родители. Много хора му се доверяват, много тайни споделят с него и със съпругата му. Той и на мравката път прави, той е уникален човек.“⁶¹

„Сега откакто пасторът стана служител, той даде възход на жените. Те бяха много малтретирани и той обърна работата, говори, че мъжът трябва да пита жена си за всичко. Говори много за това и го показва чрез своята жена. Сега жените командват – той обърна нещата с говорене и служенията. Първо се пита жената дали е съгласна, то и аз го правя.... Сега жените казват какво да правим. Преди неговото служение нямаше това. Преди по мюсюлманския обичай – мъжът командва, той прибира парите и той казва какво да се прави, ако не слушаш – бой, това е мъж на място, така беше преди.“

От проведените интервюта и фокус група става ясно, че жените в общността са наясно, че могат да се обърнат към полицията, в случай на домашно насилие, но поради различни причини не са склонни да докладват. От една страна е страхът от насилника, както и осъзнаването, че са изцяло зависими от него, и че докладването може да доведе до допълнително насилие. Същевременно, убеждението, че докладването няма да доведе до последствие за извършителя, прави жените несклонни да подават сигнали, в случаи на насилие.

„На скоро бях на обучение, където ми дадоха номер (вероятно на кризисен център) и ми казаха, че жените могат да се обърнат към тях. Но аз знам, че могат да се обърнат и към полицията.“⁶²

⁶¹ Интервю, общностен лидер 3, кв. Кармен, Казанлък 1.8.2023 г
⁶² Интервю, общностен лидер 2, кв. Кармен, Казанлък 1.8.2023 г

„Някои знаят, че трябва да се обръщат към полицията, но и знаят, че ефект няма. Иначе знаят, че мъжете нямат право да ги бият, но нищо не могат да направят. Много добре знаят. Ако има деца – жената или се примирява и търпи заради децата си или свиква на този тормоз.... и аз се чудя и не разбирам защо се примиряват.“⁶³

„И аз съм Викала полиция и те Викат „разберете се“ и си заминават...“⁶⁴

„Например видях един път тази жена, която е с отрязаната ръка, да я бие мъжа ѝ. Ей така изведнъж на пътя, на средата на пътеката почна да я бие „лупа, лупа, лупа“... ама много, взе да я влачи за косата... аз направо щях да припадна като видях как я налага. Пред народа я бие и никой не се намеси да я защити защото той повече ще я пребие ако някой се намеси.“⁶⁵

3. ЗАКЛЮЧЕНИЯ И ПРЕПОРЪКИ

Настоящото изследване показва, че поради наличието на редица рискови фактори, насилието над жени, основано на пола е широко разпространено в ромската общност в сегрегирания ромски квартал „Кармен“ в град Казанлък.

Факторите на уязвимост са множество и взаимосвързани: доминиращата роля на мъжете в едно затворено, патриархално общество, стереотипните полово-базирани роли, които поставят жените в ситуация на зависимост и уязвимост, ранните бракове и ранното отпадане на момичетата от образователната система, липсата на образование, квалификации и съответно възможност за заетост, бедността, нормализирането на домашното насилие и насилието над жени, широкия достъп и разпространение на наркотици в общността и съответно зависимостите към метамфетамин и алкохол – всички тези фактори допринасят за тежката ситуация по отношение на правата на жените в общността и наличието на тежки случаи на насилие над жени, основано на пола. Всеки един фактор заслужава по-задълбочен анализ, какъвто е отвъд целите и възможностите на настоящото изследване.

Сред жените от общността съществуват крайно маргинализирани жени, най-вече в местностите „Казмера“ и „Старите Лозя“, които са със зависимости и живеят в крайна бедност. Тези маргинализирани жени прибегват до предоставянето на сексуални услуги, за да изкарват своята прехрана. При тези, случаи сводниците прибират приходите от проституция, като същевременно използват и физическо насилие, в случай на неподчинение от страна на жените. Това са силни индикатори за трафик с цел сексуална експлоатация.

Препотвратяването и превенцията на насилието над жени, включително и на трафика с цел сексуална експлоатация, като най-тежка форма на насилие над жени, не би могла да се случи мигновено, в резултат на конкретна мярка или инициатива. Многопластовите и взаимно-подсилващи се рискови фактори предполагат всеобхватни, системни и многосекторни политики на национално ниво, които да адресират различните първопричини за наличието на насилие над жени, основано на пола. Конкретните политики следва да адресират равенството

63 Интервю, общностен лидер 1, кв. Кармен, Казанлък 1.8.2023 г

64 Респондент фокус група, Ю.: жена на 27 години с едно дете, квартал Кармен, Казанлък, 2ри август.

65 Интервю, общностен лидер 1, кв. Кармен, Казанлък 1.8.2023 г

между половете, образованието на децата и младежите в най-ранна възраст на тема права на човека, дискриминация и насилие над жени, основано на пола, равен достъп до образование и мерки за агресиване на отпадането от образователната система, сексуално и здравно образование и семейно планиране.

Отвъд конкретните секторни политики на национално ниво, необходими са и специални мерки на местно ниво за повишаване на осведомеността на жените в квартал „Кармен“ по отношение на правата на жените, първи признаци на насилие над жени, индикатори и механизми за въвличане в трафик на хора с цел сексуална експлоатация. Освен работата с жените, необходимо е да се работи и с момчетата в общността.

„Започнете с по-далечни теми и проблеми: бедност, наркотици. Трябва да се говори за това как трябва да се възпитават децата, особено момчетата. Че трябва да им се говори от малки, че (момчетата) не са длъжни да ги слушат. Че могат да се разделят и без насилие. Попитайте ги дали говорят с по тези теми с децата. На момчетата трябва да се говори, че никои няма право да ги удря и унижава, ако се случи да потърсят помощ.“⁶⁶

„Образованието е важно. За този проблем трябва да се говори, но трябва да се говори и с момчетата. Че не е правилно, не е нормално да проявяват насилие. Но те са в затворен кръг. Виждат майката, лелята, бабата. Възпитават ги, че жените трябва да ги слушат. Да им служат. Така се възпитават – да им сервира, да ги гледа. Ако не изпълнява своите задължения, имаш право да я удариш, за да ѝ дойде акъла.“⁶⁷

Необходими е да бъдат мобилизирани и подкрепяни и ресурсите в общността за ранната идентификация на правонарушения и насилие над жени, основано на пола. В тази връзка, следват да се провеждат редовни обучения на здравните медиатори, което да обхваща както първопричините за попадане в трафик с цел сексуална експлоатация, така и ранните признаци на насилие над жени.

Важно за квартал „Кармен“ е да бъде проведено обучение на здравните медиатори и на жените от общността за употребата и въздействието на метамфетамини „Перник“ - влияние върху здравето, психологически последици; информация за състава на субстанциите и как те влияят върху човека, вкл. промяна на поведение, разпознаване и признаци за зависимост.

Изключително важно е да бъдат създадени консултативни услуги за работа със семейства на лицата със зависимости. Освен консултативни услуги, необходимо е да бъде създаден дневен център за рехабилитация на зависими лица, който да се базира на световния опит и постижения в областта на лечението и психо-социалната рехабилитация на зависимости. Изключително тревожно е, че липсват гържавно-делегиранни услуги за лечение и рехабилитация на лица със зависимости.

Освен мерки за превенция на употребата на наркотични вещества, необходими са и проактивни и ефективни мерки за разследване и преследване на мрежите за производство и разпространение на метамфетамини, преди локалната епидемия да се превърне в регионална и национална такава.

⁶⁶ Интервю, общностен лидер 2, кв. Кармен, Казанлък 1.8.2023 г

⁶⁷ Интервю, общностен лидер 2, кв. Кармен, Казанлък 1.8.2023 г

